

Sandheden om vismandens ubekvemme sandhed¹

Hellere glad og dum i dag men død i morgen, end alt for reflekteret over den svært økonomiske form for økonomisk rationalitet.

EU's kvotesystem kan bruges som argument mod en evt. ekstra dansk indsats for at begrænse udslippet af CO₂. Det vurderer den økonomiske overvismand i forlængelse af sin omtale af det Miljøøkonomiske råds seneste anbefalinger til det politiske system omkring indsatsen for miljø og vedvarende energi.

Citat, Hans Jørgen Whitta-Jacobsen: ”Hvis vi var enige om, at kvotesystemet var brudt sammen, og vi ikke kan regne med det i fremtiden, så er det rigtigt, at en ambitiøs dansk indsats for vedvarende energi i el- og varmesektoren ville have en ganske vist lille, men dog stadig positiv indflydelse på CO₂-udslippet i verden.”

Hvad han her husker at glemme, er, at EU's kvoteordning for udslip af CO₂ netop er sat i verden for at forhindre en evt. indsats for at begrænse udslippet af CO₂, hvor den ikke er forenelig med hensynet til den ”hellige økonomiske vækst”. Og at det sådan set er et argument mod ordningen, mere end et argument for ikke at bidrage til løsningen af et af de største problemer, som homo economicus har skabt for sig selv.

Det, der er alle formåls moder inden for den snævre rationalitet, som overvismanden forstår og betjener sig af, det er kvotesystemet sat i smuk forlængelse af og som forsvar for!

Væksten figurerer her som forudsætningen for løsningen på de problemer, der skyldes den økonomiske omsætning, væksten selv.

Det forhold – at det økonomiske system tenderer mod at underminere sine egne mulighedsbetingelser, sådan som der er tale om, når det globale klima er ændret i en grad, så det liv, vi selv er en del af, ikke længere kan udfolde sig, og at der ikke kan rådes bod på dette med midler, oparbejdet i det økonomiske system – det afslører, at systemets rationalitet ikke er forpligtende, at det er irrationelt.

Målet for mening og værdi defineres systeminternt, dvs. i fagøkonomisk og generel økonomisk forstand, som økonomisk vækst, målt i markedsværdier.

Dette mål er ikke specielt veldefineret i andet end netop snæver økonomisk forstand. Omsætning målt i priser evt. renset for inflation i en eller anden

---

¹ [Sandheden om vismandens ubekvemme sandhed](#)

grad, og velstanden målt i akkumuleret kapital, penge, markedsværdi, er det, der figurerer som økonomisk vækst ifølge den økonomiske rationalitet. Dette mål har videnskaben om økonomi overtaget, hvorfor man kan sige om den, at den har ladet videnskaben om økonomi gå under for den økonomiske tænkning.

Vismændene, mainstreamøkonomerne, har overtaget den økonomiske rationalitet, de tænker økonomisk, hvor det i mere videnskabelig forstand handler om at forstå økonomien, frem for at lade videnskaben gå under for økonomi, sådan som man har ladet det ske i de råd og sammenhænge, der har overtaget italesættelsen af den politisk-økonomiske dagsorden.

Det, som hverken arkitekter bag EU's kvotesystem eller overvismand tilsyneladende forstår, er det problem, at menneskeheden er ved at smadre sit eksistensgrundlag som følge af den primitive forståelse for mening og værdi, der manifesterer sig inden for den alt for udbredte men snævert økonomisk fikserede og fattige forstandighed.

Vismandens budskab er sandt ifølge hans egen indre nødvendighed, der determinerer hans udsyn, og som EU's kvotesystem er formuleret på baggrund af. Han tænker og ser ud fra den økonomiske rationalitet, som kvotesystemet er udtryk for.

Problemet er imidlertid denne ufatteligt primitive tankegang, som han betjener sig af, og som resten af samfundet tilsyneladende bøjer sig i for, uanset hvor patetisk og selvnegerende det tenderer mod at ende op alt sammen, netop fordi man smadrer sit livsgrundlag i konsekvens af summen af individuelle forsøg på at overleve hinanden økonomisk.

Vismanden ser markedsværdien og den økonomiske vækst som den ultimative forudsætning for løsningen af alle problemer, inklusiv de problemer, der skyldes den pengeøkonomisk motiverede underminering af ikke bare det økonomiske systems forudsætninger, men også selve livets forudsætninger her på planeten.

Kvotesystemet er formuleret, så den økonomiske vækst ikke mindskes af hensyn til systemets mulighedsbetingelser. Det forsikrede politikere sig selv og alle andre om, da ordningen blev skabt, blandt andet af Angela Merkel, der højlydt gjorde opmærksom på, at ordningen aldrig måtte koste så meget som én tysk arbejdsplads, heller ikke i den tyske svær- og bilindustri, der har en lang tradition for at pumpe gigantiske mængder af CO₂ ud i vor alle sammens atmosfære.

Vismanden bruger ordningen som argument for at rulle ekstra tiltag i forhold til den globale opvarmning tilbage, en udvikling, der på videnskabeligt veldokumenteret vis tenderer mod at føre til undermineringen af vort livsgrundlag og dermed det forpligtende i den økonomiske rationalitet, som hans anbefalinger formuleres i forlængelse af.

Overvismanden stiller ikke spørgsmålstejn ved kvotesystemet. Han stiller ikke spørgsmålstejn ved sin egen rationalitet, og forstår den af samme grund heller ikke.

En forudsætning for at forstå en særskilt rationalitet, er bl.a. evnen til at sætte den ind i en bredere kontekst. Det er en højere og mere forpligtende rationalitet, der viser os, at den kun økonomiske rationalitet ikke er forpligtende, når den fortæller os, at der ikke er råd til at tage hensyn til systemets mulighedsbetingelser. Det er pinligt, at et såkaldt "Miljøøkonomisk råd" ikke har det som grundpræmis for gyldigheden af sine udsagn.

Samfundet bøjer sig uden grund for en alt for snævre økonomiske rationalitet, som om at den var udtryk for den højeste rationalitet, som om at de snævre økonomiske problemstillinger figurerer over alle andre.

Det er udtryk for ideologisk vildfarelse, når det antages, at økonomi figurerer over alle andre hensyn. Denne vildfarelse, forklædt som saglig og objektiv vismandsnødvendighed, præger detaildiskussionerne dvs. determinerer deres udfoldelser og resultater på forhånd, også her hvor det drejer sig om selve betingelserne for gyldigheden af den økonomiske rationalitet.

Vi ser det her, hvor vismandens indre nødvendighed tvinger ham til at argumentere for tilbagerulningen af klimasagen, med henvisning til EU's kvoteordning for udledning af CO₂, selv om det er selve ordningen og hans rationalitet, der er problemet.

Problemet er, at ordningen er skabt med det klare formål at forhindre hensynet til denne miljøproblematik i at få opsættende virkning i forhold til selve den snævre økonomiske rationalitets markedsværdi og vækst i samme. Problemet er, at ordningen og overvismandens rationalitet er uforpligtende, og at vi bøjer os for den alligevel!

En mere forpligtende rationalitet må således depravere den kun økonomiske rationalitet fra den ideologiske position, som den i øjeblikket indtager i det moderne samfund.

Det er noget, som er værd at minde om, hver gang man konfronteres med mainstreamøkonomernes tvangstanker.

Deres budskab er, at vi ikke har råd til at redde det økonomiske systems mulighedsbetingelser.

Det, vi kan lære her, er, at vi ikke har råd til dem og deres økonomi. For deres budskab vil, som følge af det faktum, at de har ladet deres videnskab gå under for økonomien, altid være, at der findes mere økonomiske måder at bruge pengene på, end på det at tage vare på det pengeøkonomiske systems mulighedsbetingelser.

Miljøøkonomisk råds budskab følger af den snævert fokuserede økonomiske rationalitet og ifølge den, så er det klart, at der findes økonomisk mere lukrative former for aktivitet at investere i, end dem, der sigter på at råde bod på de kaskader af uheldige bivirkninger, som selv samme form for sært lukrativ økonomisk aktivitet har ført med sig.

At vi andre så er dumme nok til at bøje os for denne patetiske logik, det undrer måske en og anden. Men bare rolig, det går hurtigt over. Så vender den positive tænkning og tro på den økonomiske vækst tilbage igen, uanfægtet, helvedes destruktiv men glad og dummere end før.